

8. Рассказова О. І. Розвиток соціальності учнів в умовах інклюзивної освіти: теорія та технологія : монографія. Харків : ФОП Шейніна О. В., 2012. 468 с.
9. Максимовська Н. О. Активізація соціально-виховного потенціалу регіонального соціокультурного простору в процесі анімаційної діяльності. *Вісн. Харків. держ. акад. культури* : зб. наук. пр. Харків, 2012. Вип. 37. С. 249–260.

**Юлія Креховець**  
студентка І-го курсу,  
спеціальність «Менеджмент соціокультурної діяльності»  
Тернопільський національний педагогічний  
університет імені В.Гнатюка  
Науковий керівник: Ольга Сорока

### **ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРАМИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

*У статті розкрито особливості організації дозвіллевої діяльності менеджерами соціокультурної діяльності. Висвітлено сутність поняття «дозвілля». Особлива увага приділена принципам організації дозвіллевої діяльності (принцип інтересу, системності, добровільності, диференціації, доступності та якості дозвіллевих послуг, відповідності дозвіллевих послуг місцевим умовам). Розкрито характерні особливості організації дозвіллевої діяльності з дітьми, молоддю та людьми літнього віку.*

***Ключові слова:** дозвілля, дозвіллева діяльність, вільний час, соціокультурна діяльність, менеджер соціокультурної діяльності.*

При проведенні правильно організованого дозвілля найбільш ефективно відбуваються процеси рекреації та відновлення організму, що допомагає зменшити вплив інтенсивних фізичних та психічних навантажень, які виникають при тривалій фізичній або розумовій праці. Використання вільного часу виступає своєрідним індикатором культури, задоволення кола духовних потреб та інтересів конкретної особистості або соціальної групи людей.

Мета статті полягає у розкритті особливостей організації дозвіллевої діяльності менеджерами соціокультурної діяльності.

Сфера організації вільного часу є особливою та неповторною галуззю дозвіллевої діяльності. По-перше, вона відрізняється

різноманітністю зв'язків між людьми та соціумом. По-друге, її внутрішня структура складається з безлічі різноманітних компонентів, які тісно переплітаються та взаємодіють між собою. У сфері дозвілля чітко прослідковується індивідуальний та колективний характер спілкування в процесі діяльності і саме це визначає необхідність у встановленні тісних контактів менеджера соціокультурної сфери та суб'єктів отримання соціокультурних послуг.

Дослідження особливостей організації соціокультурної сфери формують уявлення про те, наскільки унікальною є діяльність фахівця у сфері дозвілля. До проблеми дозвілля та соціокультурної діяльності звертаються закордонні педагоги, психологи, соціологи серед них Є. Григор'єва, Н. Долженкова, Ж. Дюмазедьє, Т. Кисельова, Ю. Красильников, М. Ярошенко, які досліджують основи соціально-культурної діяльності; Дж. Брайтбілл, Дж. Годбі, Т. Гудів Дж. Келлі, С. Паркер, Дж. Шиверс зосереджують увагу на проблемі вільного часу і характеристики дозвілля; В. Байкова, Д. Фрідман акцентують увагу на важливості вільного часу для всебічного розвитку особистості; Б. Титов, Г. Фролова вивчають особливості соціалізації дітей у сфері дозвілля; В. Алеман, Р. Вайдел, Х. Дюрст, Г. Новікова, В. Новаторів, Р. Попп, І. Штудеманн вивчають практичні аспекти організації дозвілля.

В суспільній практиці соціокультурну діяльність можна описати як різнопланову сферу, адже вона спрямована на вирішення важливих потреб особистісного та суспільного розвитку. Головним її об'єктом є людина. Саме вона виступає об'єктом соціалізації, виховання та інкульторації, основним замовником дозвілля та споживачем культури.

Фахівцем, який може задовольнити соціокультурні потреби різних людей є менеджер соціокультурної діяльності. Це професіонал з високим рівнем загальної культури та ерудованості. Він орієнтується у питаннях організації різноманітних форм та видів дозвілля, реалізовує соціокультурні програми та театралізовані дійства.

Зупинимося на ключових визначеннях поняття «дозвілля». Так, у тлумачному словнику української мови його трактують, як вільний від праці час; час для відпочинку [1]. В Українському педагогічному словнику «дозвілля» є вільним від обов'язкової діяльності часом [3].

Заглянувши в інший словник, можна побачити там трактування дозвілля, як вільного від роботи та справ часу [4]. А. Воловик та В. Воловик трактують дозвілля, як «вільний час людини, під час якого вона за своїм бажанням займається різноманітною діяльністю» [2, с. 28].

Проведений аналіз літературних джерел свідчить про неоднозначне розуміння поняття «дозвілля». З енциклопедичних джерел можна зрозуміти, що дозвілля є складовою певного відрізка часу та простору, що передбачає його розподіл на робочий і неробочий. Тому при організації дозвілля менеджера соціокультурної діяльності слід враховувати, що дозвілля належить до категорії «вільного часу» і обумовлюється біологічною природою людини, її потребами та уподобаннями у культурному збагаченні.

Культура не існує сама по собі, це те, що постійно відтворюється суспільством і є необхідною умовою його існування. Однак, відтворення культури вимагає не лише участі у цьому процесі людей, а й відповідних інститутів, організацій, ресурсів, управління – саме це називають соціокультурною сферою життя суспільства.

Менеджер соціокультурної діяльності повинен чітко аналізувати структуру соціокультурної сфери та її елементи, такі як інституціональна сфера, або інститути СКД; соціокультурна діяльність; технологічна підсистема соціокультурної сфери. При організації дозвілля йому необхідно враховувати певні критерії, а саме: якості, за допомогою яких визначається, на якому рівні здійснюється соціокультурна діяльність (високий, середній, низький); духовне наповнення соціокультурного заходу; активність особистості в соціокультурному процесі та збалансованість видів соціокультурної діяльності. Важливими є такі критерії ефективності, що охоплюють мету та можливість її досягнення в результаті організації та проведення соціокультурного заходу та критерії задоволення, тобто сприйняття суб'єктом соціокультурного заходу [6, с. 33].

Серед особливостей організації соціокультурної діяльності важливим є врахування ознак дозвіллевої діяльності. Йдеться про свободу вибору дозвіллевої діяльності; добровільну участь у ній; компенсаційність дозвілля, тобто бажання отримати радість та задоволення. Свободу вибору пов'язують з відчуттям самоцінності проведення часу людиною. При цьому основною цінністю вважається не сама можливість робити особистістю те, що вона хоче, а

об'єктивний зміст і суспільна цінність, тобто якою мірою свобода вільної діяльності сприяє розвитку особистості.

Досліджуючи особливості організації дозвілєвої діяльності варто приділити окрему увагу і врахуванню принципів цієї діяльності, адже вони активно використовуються і застосовуються у сфері організації дозвілля з різними категоріями населення, такими як: діти, молодь та люди літнього віку. Розглянемо їх детальніше.

1. Принцип інтересу – означає врахування усіх інтересів особистості та сприяння не лише їх задоволенню але й стимулюванню нових потреб та запитів. Саме цей принцип формує нові духовні цінності і передбачає організацію тієї дозвілєвої діяльності, яка відповідатиме уподобанням особистості.

2. Принцип системності передбачає системну організацію дозвілєвої діяльності з метою раціонального використання вільного часу.

3. Принцип добровільності визначає вільний вибір людиною дозвілєвих занять, заходів.

4. Принцип диференціації враховує особливості різних верств населення, умови праці, вікової специфіки та рівень духовного розвитку особистості.

5. Принцип доступності та якості дозвілєвих послуг. Менеджеру соціокультурної діяльності потрібно активно вивчати бажання і запити клієнтів соціокультурного закладу і прогнозувати розвиток дозвілєвої сфери.

6. Принцип відповідності дозвілєвих послуг місцевим умовам: соціально-демографічним, економічним, культурно-освітнім та практичній діяльності людини [5, с. 40].

Слід зауважити, що для ефективної організації соціокультурної діяльності менеджеру СКД варто приділяти час для вивчення таких наук як, юнологія, акмеологія та геронтологія. Юнологія займається дослідженням періоду дитинства та юності і всіх особливостей розвитку, що стосуються дітей, молоді на цій стадії життя. Акмеологія вивчає особистість на ступені її зрілості та досягнення нею «акме», тобто «вищої точки зрілості». Геронтологія – це наука, яка досліджує старість та процеси старіння і діяльність людини на цій стадії життя. Отже, вивчення даних наук збагатить знання менеджера соціокультурної сфери стосовно розвитку людини на різних вікових етапах життя. Ці знання допоможуть йому вдосконалювати та

впроваджувати нові технології, методи, техніки організації вільного часу, які сприятимуть культурному та духовному збагаченню людей.

Процес організації дозвілєвої діяльності доволі складний та потребує високої професійної компетентності менеджера соціокультурної діяльності у різних галузях. Дозвілєву діяльність розуміємо, як гармонійну взаємодію процесів соціалізації, індивідуалізації, виховання і самовиховання особистості. Соціалізація передбачає розуміння особою своєї соціальної сутності, а індивідуалізація сприяє виробленню індивідуального способу життєдіяльності, завдяки якому людина має можливість самовдосконалюватися згідно зі своїми задатками і потребами. Саме індивідуальний підхід вказує на важливість організації дозвілля менеджерами соціокультурної діяльності для особистості, адже за допомогою дозвілля реалізується не лише потреба людини у рекреації, але й бажання у самовдосконаленні та самоствердженні. Правильно організоване дозвілля збагачує особистість, відкриває світ духовного пізнання за допомогою культури, дає можливість почувати себе значущою особистістю та реалізувати себе в подальшому житті.

### **Список використаних джерел**

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. С. 234.
2. Воловик А., Воловик В. Педагогіка дозвілля: підручник. Харків : ХДАК, 1999. 332 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. С. 100.
4. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений. М. : ООО ИТИ ТЕХНОЛОГИИ, 2003. С. 177.
5. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах: підручник. К. : Кондор, 2005. 408 с.
6. Соціокультурна діяльність: навчальний посібник / Під. ред. Н. В. Кочубей. Суми: Університетська книга, 2015. 122 с.